

Nr 125.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.; given Stockholms slott den 22 februari 1937.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
L a g
angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Tager svensk medborgare värvning till krigstjänst i Spanien, straffes med fängelse i högst sex månader eller dagsböter.

2 §.

Söker man genom gåva, betalning eller utfästelse om ersättning eller på annat likartat sätt, eller genom hot eller missbruk av överordnad ställning förmå någon att taga värvning till krigstjänst i Spanien, dömes till fängelse i högst sex månader eller dagsböter.

3 §.

Resbiljett som avser färd till eller genom Spanien må försäljas allenast till den, som av Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnat erhållit särskilt tillstånd att begiva sig till Spanien, eller till utländsk medborgare, som tillhör av Konungen angiven stat och som visar att han av behörig myndighet i denna stat erhållit tillstånd att resa till Spanien.

Överträder någon vad sålunda stadgas, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

4 §.

I fråga om svenskt fartyg som anlöper Spanien åligger det befälhavaren att tillse att å fartyget icke medtages passagerare med bestämmelseort i Spanien, där ej passageraren innehar tillstånd varom i 3 § sägs,

att, utan hinder av bestämmelserna i 51 § andra stycket sjömanslagen och 10 § sjöarbetstidslagen, förbjuda besättningen landstiga i Spanien, där ej tjänsten så kräver, samt

att tillse att annan som medföljer fartyget icke landstiger i Spanien, med mindre han innehar tillstånd varom i 3 § sägs.

Åsidosätter befälhavare vad i denna paragraf är stadgat, straffes med dagsböter.

5 §.

I fråga om svenskt fartyg som anlöper Spanien äger Konungen föreskriva, att fartyget på resan skall anlöpa viss hamn för att taga ombord eller ilandsätta särskilt utsedda kontrollörer,

att sådan kontrollör skall vara berättigad att medfölja fartyget och, enligt vad närmare stadgas, kontrollera last och passagerare, samt

att befälhavaren skall vara pliktig tillåta att genom krigsfartyg, tillhörande av Konungen angiven stat, undersökning verkställes huruvida kontrollör finnes ombord.

Åsidosätter befälhavare vad med stöd av bestämmelserna i denna paragraf föreskrives, straffes med dagsböter.

6 §.

Vad i denna lag sägs om Spanien avser jämväl de spanska besittningarna och den spanska zonen i Marocko.

7 §.

Har överträdelse som i 1 § sägs blivit begången utom riket, må, oberoende av vad i 1 kap. 1 § strafflagen stadgas, överträdelsen åtalas här i riket. Åtal skall i sådant fall utföras vid Stockholms rådhusrätt.

Om laga domstol i mål rörande förseelse varom i 4 och 5 §§ sägs skall vad i 89 § sjömanslagen stadgas äga motsvarande tillämpning.

Om anhängiggörande av åtal för andra överträdelser av denna lag än nu sagts skall gälla vad för brottmål i allmänhet är stadgat.

Åtal utföres av allmän åklagare.

8 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

9 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar och äger giltighet till och med den 28 februari 1938 eller den tidigare dag Konungen förordnar. Av Konungen jämlikt denna lag meddelade föreskrifter äga ej tillämpning längre än denna lag är gällande. Å överträdelse som begåtts under lagens giltighetstid skola jämväl efter utgången av nämnda tid tillämpas de i lagen meddelade bestämmelserna.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1937.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Ministern för utrikes ärendena anför, efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, finans- och handelsdepartementen:

»Det inbördeskrig, som den 18 juli 1936 utbröt i Spanien, har från sin begynnelse inneburit en ökad spänning i det utrikespolitiska läget i Europa. Genom sina internationella verkningar har det utgjort ett hot mot freden i Europa, som föranlett andra stater att söka åstadkomma en europeisk samverkan i syfte att bevara freden. Initiativet till en sådan samverkan togs av franska regeringen, vilken i samråd med den brittiska i början av augusti hänvände sig till övriga europeiska regeringar med en förfrågan, huruvida de vore villiga att ansluta sig till en överenskommelse, avseende att förhindra inblandning i Spaniens inre angelägenheter. Överenskommelsen skulle innehålla ett principuttalande om avstående från sådan inblandning, såväl direkt som indirekt, samt en förpliktelse att förbjuda utförsel av vapen, ammunition och krigsmateriel samt flygmaskiner, monterade eller i delar, och krigsfartyg till Spanien, de spanska besittningarna och den spanska zonen i Marocko.

Den 7 augusti överlämnade sålunda franske ministern i Stockholm ett förslag till förklaring av detta innehåll under hemställan, att svenska regeringen måtte ansluta sig till densamma. Såsom preliminärt svar härå erhöll franske ministern den 11 augusti den upplysningen, att utförseln från Sverige av de i förslaget till förklaring angivna varorna vore underkastad licenstvång och att sådan utförsel till Spanien tills vidare icke medgåves. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 13 i samma månad avläts samma dag till franske ministern en skrivelse, i vilken nyssnämnda upplysning bekräftades och vari dessutom förklarades, att svenska regeringen vore beredd att ansluta sig till den föreslagna förklaringen. Den förbehölle sig dock att granska den definitiva text, som komme att underställas regeringarna för undertecknande, och uttalade den uppfattningen, att ett allmänt genomförande av de ifrågasatta åtgärderna vore erforderligt för att det avsedda syftet skulle kunna uppnås.

I skrivelse den 19 augusti meddelade franske ministern, att franska och brittiska regeringarna utväxlat noter innefattande den ifrågasatta förklaringen och att denna komme att träda i tillämpning, så snart italienska, portugisiska, sovjetryska och tyska regeringarna jämväl anslutit sig. Franska regeringen komme tillika att söka ernå även övriga europeiska staters anslutning. Tyska regeringen hade emellertid gjort förbehåll för de viktigaste krigsmaterieltillverkande staternas anslutning, och då Sverige tillhörde denna kategori, ville ministern fästa uppmärksamheten vid betydelsen av Sveriges anslutning. Med stöd av Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut den 13 augusti avgavs därefter i skrivelse till franske ministern den 20 i samma månad en förklaring, vilken i svensk översättning är av följande lydelse:

Kungl. regeringen,

som beklagar de tragiska händelser, för vilka Spanien är skådeplatsen,

som är beslutet att strängt avhålla sig från varje direkt eller indirekt inblandning i detta lands inre angelägenheter,

som vill undvika varje förveckling, ägnad att skada upprätthållandet av goda förbindelser mellan folken,

avgiver följande förklaring:

Kungl. regeringen förbjuder, i vad på den ankommer, direkt eller indirekt utförelse, återutförelse och transitering till Spanien, de spanska besittningarna eller den spanska zonen i Marocko av vapen, ammunition och krigsmateriel ävensom av luftfartyg, monterade eller i delar, och krigsfartyg.

Detta förbud är tillämpligt å löpande kontrakt.

Kungl. regeringen skall underrätta övriga till denna överenskommelse anslutna regeringar om alla åtgärder, som den vidtager till verkställande av denna förklaring.

Kungl. regeringen skall för sitt vidkommande bringa denna förklaring i tillämpning, så snart brittiska, franska, italienska, portugisiska, sovjetryska och tyska regeringarna jämväl anslutit sig till densamma.

Den 27 augusti meddelade franske ministern, att bl. a. alla dessa sex regeringar avgivit motsvarande förklaringar och sålunda anslutit sig till non-interventionsöverenskommelsen. Han framhöll vidare, att enligt franska regeringens uppfattning borde upprättas en kommitté, bestående av ombud för de till överenskommelsen anslutna staterna, med uppgift att insamla upplysningar rörande vidtagna åtgärder samt att granska och praktiskt lösa de olika frågor, som sammanhänge med de överenskomna bestämmelsernas tillämpning. Kommittén borde lämpligen sammanträda i London. Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 29 augusti underrättades franske ministern samma dag om att svenska regeringen komme att låta sig företrädas i kommittén. Sedan det slutgiltigt överenskommits, att kommittén skulle hava sitt säte i London, utsågs till Sveriges ombud i kommittén envoyén friherre Palmstierna och vid förfall för honom legationsrådet friherre Leijonhufvud.

Sedan även de övriga av Europas tjugonio stater — utom Schweiz, som under åberopande av sin ständiga neutralitet förklarar sig icke hava för avsikt att deltaga i en gemensam förklaring av den föreslagna lydelsen, och Spa-

nien — anslutit sig till överenskommelsen, höll kommittén sitt första sammanträde i London den 9 september, varvid, då Portugal till en början ej lät sig representeras, tjugosex stater voro företrädde. Sedan den 28 september har emellertid även en portugisisk representant deltagit i kommitténs arbete. Till dennas ordförande utsågs det brittiska ombudet, och att biträda honom tillsattes en underkommitté, bestående av representanter för Belgien, Frankrike, Italien, Sovjetunionen, Storbritannien, Sverige, Tjeckoslovakien och Tyskland ävensom sedermera Portugal.

Kommittén införfäffade till en början upplysningar rörande de åtgärder för överenskommelsens tillämpning, som vidtagits i de olika länderna, samt fastställde regler för behandling av klagomål rörande påstådda överträdelse av överenskommelsen. Under oktober handlade kommittén ett flertal sådana klagomål. I samtliga fall bestreds från de anklagade regeringarnas sida, att någon överträdelse ägt rum, och något beslut, varigenom överträdelse konstaterats, har icke fattats. Kommittén upptog emellertid till behandling ett från brittisk sida väckt förslag om anordnande av övervakning av överenskommelsens efterlevnad genom att på spanskt område vid de viktigaste inreseplatserna stationera opartiska kontrollagenter. Regeringarna anmodades meddela, huruvida de vore villiga att bidra till kostnaderna för denna plans förverkligande, vilka beräknades uppgå till omkring 620,000 pund sterling för år räknat. Åttio procent av kostnaderna skulle fördelas lika mellan Frankrike, Italien, Sovjetunionen, Storbritannien och Tyskland samt återstoden bäras av de övriga tjugotvå staterna enligt den skala, som gäller för bidragen till Nationernas förbund. Sveriges andel skulle enligt denna beräkning uppgå till en och en halv procent av nyssnämnda belopp eller omkring 9,300 pund sterling om året, i svenskt mynt enligt gällande växelkurs motsvarande omkring 180,000 kronor. Jämlikt av Kungl. Maj:t den 30 december 1936 lämnat bemyndigande meddelade envoyén friherre Palmstierna kommittén den 31 i samma månad, att svenska regeringen vore beredd att, därest det av kommittén föreslagna systemet för övervakning av non-interventionsöverenskommelsens tillämpning trädde i funktion, förelägga riksdagen förslag om Sveriges deltagande i kostnaderna för detta system i enlighet med den av kommittén angivna, procentuella fördelningsgrunden. — Även övriga inom kommittén företrädde regeringar hava, på få undantag när, förklarat sig villiga att deltaga i kostnaderna.

Då ett genomförande av det sålunda föreslagna övervakningssystemet erfordrade de i Spanien stridande parternas medverkan, begärdes deras yttranden. Dessa visade sig emellertid vara av sådan innebörd, att kommittén ansåg sig böra utarbete ett nytt förslag, enligt vilket övervakningen skulle äga rum utanför spanskt territorium och således icke erfordra de stridande parternas samtycke. Detta övervakningssystem, som avser att utgöra en kontroll även beträffande de nedan angivna åtgärderna för förhindrande av frivilligas inresa i Spanien, innebär, att Spaniens landgränser mot Frankrike, Portugal och Gibraltar kontrolleras av internationella agenter, som skola samarbeta med respektive lands egna tull- och polistjänstemän. Sjögränserna

skola övervakas på så sätt, att de i non-interventionskommittén företrädde regeringarna förplikta fartyg från sina länder, vilka äro destinerade till Spanien, att före anlöpan av spansk hamn ingå till vissa särskilt angivna hamnar i något av de närliggande länderna och där taga ombord kontrollörer, som skola äga undersöka lasten samt förhöra passagerarna och granska deras pass. Slutligen skola de spanska kusterna bevakas av krigsfartyg, tillhörande i non-interventionskommittén företrädde stater. Dessa krigsfartyg skola äga rätt att förvissa sig om identiteten hos fartyg, som ankomma till spanska farvatten, att konstatera, huruvida de iakttagit nyssnämnda förpliktelser, och, eventuellt, att ålägga fartygen att gå en bestämd väg; däremot skola krigsfartygen ej erhålla någon visitationsrätt.

Därjämte upprättades ett förslag till utvidgning av non-interventionsöverenskommelsen att omfatta jämväl utlänningars inresa i Spanien i syfte att delta i inbördeskriget. Frågan om utländska frivilliga hade nämligen under de senaste månaderna i särskilt hög grad befunnits innebära risker för internationella förvecklingar. Enligt detta förslag skola regeringarna förbjuda rekrytering för deltagande i inbördeskriget samt tagande av värvning i kriget och vidtaga åtgärder för att förhindra frivilligas resa till Spanien. Jag ber att i fråga om förslagets detaljer få hänvisa till vad chefen för justitiedepartementet senare kommer att anföra.

Den 28 januari 1937 inforrades regeringarnas yttrande rörande sistnämnda tvenne förslag. Från svensk sida tillkännagavs med anledning härav inom kommittén beredvillighet att i huvudsak biträda förslagen med förbehåll för riksdagens godkännande och allmän anslutning inom kommittén. Vidare hemställdes hos regeringarna om meddelande, huruvida de vore villiga att bidra till kostnaderna, vilka enligt den nya kontrollplanen beräknades uppgå till 898,000 pund sterling för år räknat. Därvid förutsattes, att tre månader efter det att övervakningsplanen börjat tillämpas, reviderade beräkningar skulle underställas regeringarna. Därjämte tillfrågades regeringarna, huruvida de ville omedelbart i avräkning å sina bidrag verkställa en förskottsbetalning, motsvarande tjugo procent av bidraget, för att möjliggöra vidtagandet av förberedande åtgärder. För Sveriges del skulle bidraget för år räknat uppgå till omkring 260,000 kronor och förskottsbetalningen till omkring 52,000 kronor. Jag erinrar om att statsministern den 5 februari 1937 anmälde denna fråga för Eders Kungl. Maj:t och att sändebudet i London därvid erhöi bemyndigande att meddela non-interventionskommittén, att svenska regeringen vore beredd att, under förutsättning att det framlagda förslaget vunne allmän anslutning inom kommittén, förelägga riksdagen förslag angående Sveriges deltagande i kostnaderna för det ifrågasatta övervakningssystemet enligt förut angiven fördelningsgrund ävensom angående den ifrågasatta utbetalningen i förskott av viss del av detta bidrag.

I detta sammanhang vill jag nämna, att inom non-interventionskommittén behandlats även ett förslag avseende att förhindra finansiellt bistånd åt de stridande parterna, vilket förslag överlämnats för yttrande till regeringarna.

I vad mån riksdagens medverkan kan påkallas för Sveriges eventuella anslutning till åtgärder på detta område, kan ej nu med säkerhet bedömas.

Vid sammanträde den 16 februari 1937 har inom non-interventionskommittén på grundval av de yttranden, som inkommit från olika regeringar, principiell enighet nåtts om att anbefalla följande åtgärder. Från midnatt 20—21 februari 1937 skall non-interventionsöverenskommelsen utvidgas att omfatta rekrytering i, transitering genom och avresa från respektive länder av personer, vilka ej äro spanska medborgare och vilka avse att begiva sig till Spanien eller de spanska besittningarna i syfte att taga tjänst i det pågående kriget. Till kommittén skola snarast möjligt uppgifter insändas angående de åtgärder, som vidtagas av respektive regeringar till verkställande av non-interventionsöverenskommelsens utvidgning. Från nyssnämnda tidpunkt skall det inom kommittén utarbetade övervakningssystemet antagas, med förbehåll för slutgiltig reglering av därmed sammanhängande, ännu olösta frågor. Övervakningssystemet skall bringas i tillämpning från midnatt 6—7 mars 1937. För Portugals vidkommande gjordes emellertid vid sammanträdet förbehåll beträffande övervakningssystemet. Vidare godkände kommittén en av ordföranden avgiven förklaring, i vilken bl. a. angavs, att han insåge, att vissa regeringar av tekniska skäl kunde vara urståndsatta att giva full verkställighet åt rekommendationerna vid den föreslagna tidpunkten, men hoppades, att kommittén snarast möjligt finge upplysning av vederbörande regeringar om tidpunkt och sätt för åtgärdernas vidtagande.

Genom att biträda non-interventionsöverenskommelsen har svenska regeringen redan givit uttryck åt sin strävan att i sin mån bidra till den gemensamma uppgiften att förebygga internationella förvecklingar i samband med det spanska inbördeskriget. Det synes mig vara uppenbart, att Sverige ej kan undandraga sig det samarbete i fredsbevarande syfte mellan det stora flertalet europeiska länder, däribland samtliga stormakter, varom här är fråga. Det bör i detta sammanhang erinras om att Nationernas förbunds råd i sin resolution av den 12 december 1936 rörande den spanska frågan anbefallt de i London-kommittén företrädde förbundsmedlemmarna att icke underlåta något för att göra non-interventionsåtagandena så strikta som möjligt och vidtaga lämpliga åtgärder för att ofördröjligen säkerställa en effektiv kontroll av verkställigheten av nämnda åtaganden. Det förefaller också naturligt, att Sverige, i den mån detta med hänsyn till våra konstitutionella förhållanden och eljest befinnes möjligt, medverkar till genomförandet av sådana åtgärder, varom enighet uppnås inom non-interventionskommittén och som avse att på ett mera effektivt sätt än hittills fullfölja non-interventionsöverenskommelsens syfte. Sålunda anser jag mig böra förorda, att för Sveriges del åtgärder vidtagas, som äro erforderliga för genomförandet av den ovan omtalade planen för en internationell övervakning av Spaniens gränser samt av den jämväl ovan angivna utvidgningen av non-interventionsöverenskommelsen att omfatta utlänningars inresa i Spanien i syfte att delta i inbördeskriget. Härmed sammanhängande lagstiftningsfrågor torde komma att anmälas av chefen för justitiedepartementet.

Vad beträffar frågan om kostnaderna i samband med den internationella övervakningen erinrar jag om att på Sveriges lott skulle falla omkring 260,000 kronor för år räknat samt en omedelbar förskottsbetalning i avräkning å bidraget av omkring 52,000 kronor. Enligt min mening bör för bestridande av dessa kostnader anlitas anslaget till oförutsedda utgifter. Det må tilläggas, att någon utbetalning för Sveriges vidkommande givetvis ej bör ifrågakomma annat än under förutsättning, att övervakningsplanen allmänt godtages och sättes i verket. För den händelse övervakningsåtgärder måste vidmakthållas även efter det att riksdagen åtskilts, torde i fortsättningen anslaget till oförutsedda utgifter få av Kungl. Maj:t anlitas för Sveriges bidrag till nu ifrågavarande kostnader.

Frågan om avlåtande av proposition till riksdagen rörande dessa kostnader torde emellertid böra anstå, till dess lagrådets yttrande rörande de i ärendet påkallade lagstiftningsåtgärderna föreligger.»

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer ministern, att utdrag av protokollet över detta ärende skall tillställas chefen för justitiedepartementet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall.

Ur protokollet:

Leif Öhrvall.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, fråga om vissa lagstiftningsåtgärder i anledning av överenskommelsen rörande non-intervention i Spanien samt anföra därvid följande:

»Ministern för utrikes ärendena har förut i dag redogjort för de förslag som utarbetats inom den s. k. non-interventionskommittén för åvägabringande av en övervakning av exporten till Spanien och för att hindra andra länders medborgare att såsom frivilliga ansluta sig till de stridande i Spanien.

I det system av internationella kontrollåtgärder, genom vilka exporten till Spanien skulle övervakas, ingår, såsom ministern för utrikes ärendena framhållit, bl. a. en kontroll över de fartyg, som gå till spanska hamnar. Dessa fartyg skulle, innan de anlöpte Spanien, i viss angiven hamn i annat land taga ombord särskilda kontrollörer, som skulle hålla uppsikt över vilken last som lossades i Spanien och vilka passagerare som landstege där. Sedan fartygen lämnat Spanien, skulle kontrollörerna landsättas i lämplig hamn. För att säkerställa genomförandet av den nu angivna övervakningen skulle vidare en särskild uppsikt anordnas genom krigsfartyg, tillhörande vissa länder. Denna skulle avse, huruvida de fartyg, som ginge till Spanien, tagit kontrollörer ombord.

Förutom den kontroll över passageraretrafiken till Spanien, som ligger i det nyss berörda övervakningssystemet, ha vidare, såsom ministern för utrikes ärendena jämväl omnämnt, föreslagits skilda slag av åtgärder för att försvåra eller förhindra frivilligas anslutning till de stridande.

Sålunda skulle enligt detta förslag vid strängt straff förbjudas värvning av rekryter för det spanska inbördeskriget vare sig det skedde genom öpp-

nande av rekryteringsbyråer, genom tidningsannonser, radioutsändningar eller cirkulärskrivelser eller genom begagnande av gåvor, betalning, löften, hot eller missbruk av makt eller myndighet. Vidare skulle varje land under strängt straffansvar förbjuda sina medborgare att taga anställning hos de stridande parterna i Spanien. I syfte att hindra frivilliga från att landvägen begiva sig till Spanien skulle i de olika länderna under strängt straffansvar införas förbud mot försäljning genom järnvägsbolag, resebyråer eller liknande organisationer av biljetter till Spanien till andra än dem, som enligt anteckning å sina pass innehade särskilt tillstånd att begiva sig till nämnda land. Sådant tillstånd borde endast lämnas, då tvingande skäl för besök i Spanien kunde förebringas. I fråga om sjöfarten på Spanien skulle — utöver det redan berörda övervakningssystemet — olika åtgärder vidtagas för att hindra frivilliga att ansluta sig till de stridande. Sålunda skulle straff stadgas för ombordtagande av passagerare till Spanien, som ej innehade sådant tillstånd att besöka detta land som nyss angivits. Vidare skulle, då fartyg ankommit till Spanien, dess befälhavare vara pliktig förbjuda besättningen att landstiga, såvida detta ej krävdes för fartygstjänsten, och likaså skulle befälhavaren vara skyldig hindra passagerarna från att gå i land, där de ej innehade tillstånd, som nyss nämnts. Därjämte skulle vederbörande myndigheter i de olika länderna hindra utklaring av fartyg, å vilka funnes passagerare till Spanien, som ej innehade sådant tillstånd. Beträffande lufttrafiken till Spanien förordades liknande åtgärder som i fråga om sjöfarten. Slutligen skulle de olika länderna vägra personer genomresa, som utan att innehava föreskrivet tillstånd vore på väg till Spanien, samt straff stadgas för försök att utan sådant tillstånd begiva sig till nämnda land.

Såsom ministern för utrikes ärendena omnämnt har på grundval av de yttranden, som inkommit från de olika regeringarna över de nu återgivna förslagen, inom non-interventionskommittén den 16 februari 1937 enighet i princip uppnåtts rörande omedelbart vidtagande av åtgärder för övervakning av exporten till Spanien och för att förhindra tillströmningen av frivilliga till nämnda land. Till regeringarnas ledning tjäna härvid de förut berörda förslagen, och det tillkommer regeringarna att snarast till kommittén insända uppgift om vidtagna åtgärder.

Inom justitiedepartementet har i anledning av de inom non-interventionskommittén utarbetade förslagen upprättats förslag till lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m., som remitterats till kommerskollegium.

Kommerskollegium, som infordrat yttrande från Sveriges redareförening och Sveriges fartygsbefälsförening, har i sitt utlåtande uttalat tveksamhet rörande innebörden av en i omnämnda förslag upptagen bestämmelse, att befälhavare skall vara pliktig hindra passagerare att utan särskilt tillstånd landstiga i Spanien, och hemställt om förtydligande härutinnan. Därjämte har kommerskollegium, bland annat, framhållit, att det syntes angeläget att

fartyg, som allenast för bunkring anlöpte staden Las Palmas på Kanarie-öarna, ej ålades skyldighet att dessförinnan anlöpa annan hamn för medtagande av kontrollör.

*Departements-
chefen.*

Såsom ministern för utrikes ärendena anfört bör vårt lands medverkan icke saknas i det allmänt europeiska samarbete i fredsbevarande syfte, varom här är fråga. Jag vill därför, i huvudsaklig överensstämmelse med förutnämnda lagförslag, framlägga förslag till lagbestämmelser i så nära anslutning till vad inom kommittén förordats, som lämpligen kunnat ske. I fråga om pass för utlandsresor och utklarering av fartyg bliva därutöver vissa bestämmelser erforderliga, vilka emellertid torde kunna utfärdas i administrativ ordning.

Beträffande de särskilda bestämmelserna i lagförslaget, vilket finnes fogat vid detta protokoll, får jag i huvudsak hänvisa till lagtexten samt därutöver anmärka följande.

Behovet av straffpåföljd för värvning till krigstjänst är delvis redan tillgodosett genom gällande bestämmelser i 8 kap. 25 § strafflagen, varför i 1 § av lagförslaget stadgats undantag för det fall att gärningen är straffbar enligt allmänna strafflagen. Bestämmelsen i 2 §, att tagande av värvning till krigstjänst i Spanien är straffbart, medför att muntlig och skriftlig värvningspropaganda gentemot allmänheten kan straffas såsom försök att förleda till brott jämlikt 10 kap. 14 § strafflagen och § 3 7:o tryckfrihetsförordningen.

Det i 3 § av lagförslaget upptagna förbudet mot försäljning av resbiljetter omfattar icke blott biljetter för järnvägs- och sjöresor utan även biljetter för resor, som helt eller delvis företagas genom luften. Härigenom tillgodoses praktiskt taget den inom non-interventionskommittén förordade regleringen beträffande lufttrafiken.

Bestämmelsen i 4 § rörande passagerares landstigning i Spanien har i anledning av vad kommerskollegium erinrat underkastats viss jämkning.

De inom kommittén utarbetade bestämmelserna rörande kontrollåtgärder beträffande sjöfarten på Spanien äro delvis av ganska detaljmässig natur. Det kan också befinnas önskvärt, att dessa detaljföreskrifter kunna ändras eller kompletteras utan större omgång. På grund härav ha i 5 § av lagförslaget allenast upptagits de allmänna riktlinjerna för ifrågavarande regler tillika med ett bemyndigande för Konungen att utfärda de erforderliga föreskrifterna i administrativ ordning. Vid dessa föreskrifters utfärdande är Kungl. Maj:t i tillfälle att, såvitt detta är möjligt, taga hänsyn till vad kommerskollegium anfört rörande behov av undantag från föreskrifterna i vissa fall.

För att det i 2 § av lagförslaget stadgade förbudet att taga värvning skall kunna bli effektivt, synes det vara erforderligt, att åtalsrätt skall föreligga även då värvningen ägt rum utomlands. I 7 § föreslås därför en dylik utsträckning av åtalsrätten.»

Föredraganden hemställer därefter, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamå-

let inhämtas genom utdrag av protokollet ävensom att utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden för denna dag i detta ärende måtte få tillställas lagrådet för kännedom vid granskning av lagförslaget.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemstäl-
lan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.

F ö r s l a g

till

L a g**angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Söker man genom gåva, betalning eller utfästelse om ersättning eller på annat likartat sätt, eller genom hot eller missbruk av överordnad ställning förmå någon att taga värvning till krigstjänst i Spanien, dömes, där ej gärningen skall straffas enligt allmänna strafflagen, till fängelse i högst sex månader eller dagsböter.

2 §.

Tager svensk medborgare värvning till krigstjänst i Spanien, straffes med fängelse i högst sex månader eller dagsböter.

3 §.

Resbiljett som avser färd till eller genom Spanien må försäljas allenast till den, som av Konungen eller den myndighet Konungen därtill förordnat erhållit särskilt tillstånd att begiva sig till Spanien, eller till utländsk medborgare, som tillhör av Konungen angiven stat och som av behörig myndighet i denna stat erhållit tillstånd att resa till Spanien.

Överträder någon vad sålunda stadgas, straffes med dagsböter eller fängelse i högst sex månader.

4 §.

I fråga om svenskt fartyg som anlöper Spanien åligger det befälhavaren att tillse att å fartyget icke medtages passagerare med bestämmelseort i Spanien, där ej passageraren innehar tillstånd varom i 3 § sägs, att, utan hinder av bestämmelserna i 51 § andra stycket sjömanslagen och 10 § sjöarbetstidslagen, förbjuda besättningen landstiga i Spanien, där ej tjänsten så kräver, samt

att tillse att annan som medföljer fartyget icke landstiger i Spanien, med mindre han innehar tillstånd varom i 3 § sägs.

Åsidosätter befälhavare vad i denna paragraf är stadgat, straffes med dagsböter.

5 §.

I fråga om svenskt fartyg som anlöper Spanien äger Konungen föreskriva, att fartyget på resan skall anlöpa viss hamn för att taga ombord eller ilandsätta särskilt utsedda kontrollörer,

att sådan kontrollör skall vara berättigad att medfölja fartyget och, enligt vad närmare stadgas, kontrollera last och passagerare, samt

att befälhavaren skall vara pliktig tillåta att genom krigsfartyg, tillhörande av Konungen angiven stat, undersökning verkställas huruvida kontrollör finnes ombord.

Åsidosätter befälhavare vad med stöd av bestämmelserna i denna paragraf föreskrives, straffes med dagsböter.

6 §.

Vad i denna lag sägs om Spanien avser jämväl de spanska besittningarna och den spanska zonen i Marocko.

7 §.

Har överträdelse som i 2 § sägs blivit begången utom riket, må, oberoende av vad i 1 kap. 1 § strafflagen stadgas, överträdelsen åtalas här i riket. Åtal skall i sådant fall utföras vid Stockholms rådhusrätt.

Om laga domstol i mål rörande förseelse varom i 4 och 5 §§ sägs skall vad i 89 § sjömanslagen stadgas äga motsvarande tillämpning.

Andra överträdelser av denna lag än nu sagts åtalas vid allmän domstol.

Åtal utföres av allmän åklagare.

8 §.

Böter som ådömas enligt denna lag tillfalla kronan.

Saknas tillgång till böternas gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

9 §.

Konungen äger meddela erforderliga bestämmelser angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar och äger giltighet till och med den 28 februari 1938 eller den tidigare dag Konungen förordnar. Av Konungen jämlikt denna lag meddelade föreskrifter äga ej tillämpning längre än denna lag är gällande. Å överträdelse som begåtts under lagens giltighetstid skola jämväl efter utgången av nämnda tid tillämpas de i lagen meddelade bestämmelserna.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 20 februari 1937.

N ä r v a r a n d e:

justitierådet AFZELIUS,
regeringsrådet ASCHAN,
justitieråden FORSBERG,
SANDSTRÖM.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 19 februari 1937, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av hovrättsassessorn Herman Zetterberg.

Lagrådet fann vid förslaget ej annat att erinra än som framgår av följande yttrande.

Då bestämmelsen i 2 § läser vara att betrakta såsom den föreslagna lagens huvudstadgande, torde denna paragraf böra sättas främst och således byta plats med 1 §. Iakttages detta, föranledes härav ändrad paragrafhänvisning i 7 §.

Enligt 1 § i förslaget skall den som genom där avsedda förfaranden söker förmå någon att taga värvning till krigstjänst i Spanien dömas till straff, som i paragrafen anges, »där ej gärningen skall straffas enligt allmänna strafflagen». Enligt vad i remissprotokollet anföres har detta förbehåll intagits i paragrafen av den anledning att förslaget om straffpåföljd för värvare delvis redan vore tillgodosett genom gällande bestämmelser i 8 kap. 25 § strafflagen. Emellertid läser för tillämpningen av detta lagrum förutsättas, att värvning kommit till stånd. Det nu föreslagna stadgandet riktar sig emellertid helt emot försök till värvning. Då sådant försök ej är belagt med straff enligt strafflagen, torde alltså nämnda lagrum icke påkalla något förbehåll. Av samma anledning är något sådant ej heller behöfligt med hänsyn till 15 kap. 22 § strafflagen i den mån detta lagrum skulle kunna tänkas bli tillämpligt. Vad återigen angår 10 kap. 14 § och 15 kap. 23 § strafflagen förhåller det sig så att sådant förfarande, som är avsett att bestraffas enligt förevarande paragraf, på grund av undantag i nämnda lag-

rum blir uteslutet från deras tillämplighetsområde. Med hänsyn till vad sålunda anförts synas de anmärkta orden böra utgå.

Genom jämkning i texten till 3 § torde böra angivas att det ankommer på den resande att i viss ordning — som lämpligen bör fastställas av Konungen enligt tillämpningsföreskrifterna — styrka att den utländska myndighet, som lämnat resetillståndet, är behörig därtill.

Tredje stycket i 7 § torde böra avfattas ungefär så, att om anhängiggörande av åtal för andra överträdelser av denna lag än nu sagts skall gälla vad för brottmål i allmänhet är stadgat.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1937.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, lagrådets den 20 februari 1937 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 19 februari 1937 remitterade förslaget till lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m.

Efter redogörelse för lagrådets utlåtande och under förmälan att i anledning av de erinringar lagrådet framställt jämkningar vidtagits i 1, 3 och 7 §§ av lagförslaget samt 1 och 2 §§ fått ändrad ordningsföljd, hemställer föredraganden, att det i enlighet härmed ändrade förslaget till lag angående åtgärder för att förhindra frivilligas deltagande i inbördeskriget i Spanien m. m. måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Tage Evers.